

ŻUBRY W OŚRODKU KULTURY LEŚNEJ W GOŁUCHOWIE

Kazimierz Ratajszczak

Rada Naukowa Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie

W 1975 roku zakończyły się pomyślnie starania polskich leśników o powstanie w naszym kraju Muzeum Leśnictwa. Plan powołania takiej instytucji powstał już w XIX wieku, ale upłynęło jeszcze wiele lat, nim cel ten został osiągnięty. Do zorganizowania Muzeum Leśnictwa wyznaczony został Okręgowy Zarząd Lasów Państwowych w Poznaniu. W następnych latach nazwa „Muzeum Leśnictwa” zmieniona została na „Ośrodek Kultury Leśnej” w Gołuchowie. Kierownictwo Okręgowego Zarządu Lasów Państwowych w Poznaniu i zespół organizacyjny starały się jak najpełniej wykorzystać atuty Gołuchowa, miejscowości dobrze znanej historykom i muzealnikom. A atutami tymi były:

- przychylność ówczesnych władz wojewódzkich, powiatowych oraz miejscowego społeczeństwa,
- możliwości techniczno-budowlane (wolne zasoby siły roboczej w najbliższym otoczeniu),
- położenie geograficzno-przyrodnicze i możliwości rozwoju turystyki (znajdujący się w zamku Oddział Muzeum Narodowego z bardzo cennymi zbiorami, park-arboretum, piękne lasy mieszane, zalew wodny).

Wyżej wymienione, sprzyjające okoliczności dały podstawę do projektu założenia zagrody i sprowadzenia do niej żubrów (*Bison bonasus* L.).

Biuro Studiów i Projektów Lasów Państwowych w Łodzi wydało pozytywną opinię o wnioskowanej przez Okręgowy Zarząd Lasów Państwowych w Poznaniu i Nadleśnictwo Taczanów lokalizacji i budowie planowanej zagrody. Decydu-

Łąka wchodząca w skład zagrody
zubrów (fot. W. Bernaciak)
Meadow – the part of the bison pen
(phot. W. Bernaciak)

Część ogrodzenia zewnętrznego,
środkowego z bramą i stróżówką
(fot. W. Bernaciak)
Part of the outside central fence
with the gate and the guardroom
(phot. W. Bernaciak)

Część podwórza gospodarczego
z wejściem do magazynu roślin
okopowych (fot. W. Bernaciak)
Part of the economic yard with
entrance to the magazine of root
plants (phot. W. Bernaciak)

Stanowisko z korytami na śrutę
i pojnikiem (fot. W. Bernaciak)
Position with troughs on fodder and
water (phot. W. Bernaciak)

jąca była jednak akceptacja projektu przez Departament Ochrony Przyrody Ministerstwa Leśnictwa z dnia 28 czerwca 1976 roku. Powyższa decyzja określała jednocześnie, że żubry w Gołuchowie będą kontynuacją linii białowieskiej, przy uwzględnieniu wymogów nałożonych przez Księgę Rodową, której redakcja mieści się, jak wiadomo, w Białowieży. Dokument ten określa, że wszystkie imiona żubrów, które urodzą się w Gołuchowie, muszą zaczynać się od liter Po.

Przychylnie stanowisko władz leśnych (Ministerstwa Leśnictwa) zmobilizowały nas do sprowadzenia polskich górali do prac przy budowie żubrzej zagrody. Budynki gospodarcze dla zwierząt, strażnica dla personelu oraz inne pomieszczenia zostały zbudowane według określonego stylu, wszystkie z drewna i dostosowane do otaczających żubrowisko walorów przyrodniczo-leśnych.

Budowa zagrody (budynków i ogrodzenia) przebiegała w ekspresowym tempie. Dodatkowym bodźcem dla budowniczych do intensyfikowania ich wysiłków były częste odwiedziny i akceptacja ze strony miejscowej społeczności. Wielu z przybywających nie mogło sobie nawet wyobrazić, jak takie wielkie i groźne zwierzęta, jakimi są bez wątpienia żubry, będą się zachowywać i żyć na stosunkowo niedużej – oczywiście w porównaniu z Puszczą Białowieską – powierzchni.

Już 26 kwietnia 1977 roku przyjechały pierwsze żubry – żybrzyce Polana i Ponta. Tym samym Polska wzbogaciła się o jeszcze jedno miejsce, w którym prowadzić się będzie hodowlę zagrodową żubrów, a Gołuchów zaczął być wymieniany obok tak znanych i uznawanych zagrod, jak: Smardzewice, Niepołomice, Borki czy Międzyzdroje.

Następnym przybyszem była Polira z hodowli białowieskiej. Żubrzyce w pełni zaakceptowały nową siedzibę i teren. Nie były bowiem same; 30 kwietnia 1977 roku dołączył do nich byk Plantor z hodowli w Smardzewicach. Był to zwierz pełen energii i siły, okaz wyjątkowo wojowniczy, co udowodnił już w czasie transportu (omal nie wyszedł w jego trakcie z klatki), jak i w nowej zagrodzie w Gołuchowie. Ważył około 1000 kg, był wysoki, a jego urożona głowa wystawała ponad ogrodzenie, co oczywiście budziło podziw, ale także nie miała obawę u wszystkich odwiedzających żubry leśników poznańskich i gołuchowskich. Te obawy okazały się w pełni uzasadnione, gdyż byk ten, razem ze swoim synem, kilkakrotnie rozbili ogrodzenie, uciekając do lasu. Ucieczki te nie spowodowały nieszczęśliwych następstw, bo Plantor nie oddalał się od swojego stada. Ten zuch i rozrabiaka w jednym, pozostawił po sobie w sumie 21 potomków, z czego 15 w samym Gołuchowie. Są to, między innymi: Poryw, Poszum, Podziw, Polyanna, Polana, Pobój, Powiew, Populus, Pojan, Powit, Polia, Poetica, Pokota i kilka innych.

Ogółem w Ośrodku Gołuchowskim, zwanym „Zagrodą Gołuchowską”, urodziły się do 2007 roku 73 żubrzyce. Wszystkie żyjące noszą imiona rozpoczynające się literami Po. Oczywiście, nie wszystkie żubry przebywają w Gołuchowie. Tutaj żyje przeciętnie od sześciu do ośmiu zwierząt. Ta ograniczona liczba wynika z warunków, jakie istnieją w zagrodzie, a więc z jej powierzchni, ilości i możliwości dojścia do karmy oraz możliwości zapewnienia pełnej ochrony przez personel. Zwierzęta ponadlimitowe przekazywane są systematycznie według wskazań Departamentu Ochrony Przyrody. I tak, żubry pochodzenia

Plantor pobierał śrutę również z koryt przeznaczonych dla innych żubrów (fot. W. Bernaciak)

Plantor was taking fodder also from troughs which were meant for other bisons (phot. W. Bernaciak)

Polira atakuje obserwatora (fot. W. Bernaciak)

Polira is attacking an observer (phot. W. Bernaciak)

Pierwsze dni w zagrodzie (fot. S. Czołnik)

First days in the pen (phot. S. Czołnik)

gołuchowskiego żyją, m.in., w ogrodach zoologicznych w Poznaniu, Gdańsku i Chorzowie, w Ośrodku Hodowli Zagrodowej w Borkach oraz w innych tego typu placówkach.

Z powyższych danych wynika, że zagrodowa hodowla żubrów w Gołuchowie włączyła się aktywnie w proces restytucji żubra na świecie, w którym uczestniczy ponad 30 krajów. Na podkreślenie zasługuje szczególna rola Polski w procesie ochrony żubra. W naszym kraju żyje bowiem w ośrodkach oraz na pełnej swobodzie łącznie około 800 osobników, na ogólną liczbę około 3000 żubrów na świecie.

Poprzez zagrodową hodowlę żubra Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie bierze udział w światowym programie ochrony tego zagrożonego wyginieciem gatunku, o czym traktuje „Polska Czerwona Księga”.

ŻUBRY W OŚRODKU KULTURY LEŚNEJ W GOŁUCHOWIE

Streszczenie

W 1975 roku, po wieloletnich staraniach polskich leśników, rozpoczęły się prace organizacyjne związane z powołaniem Muzeum Leśnictwa w Gołuchowie. Ministerstwo Leśnictwa przyjęło propozycję Gołuchowa, biorąc pod uwagę przychylność władz terenowych i miejscowego społeczeństwa. Organizację Muzeum Leśnictwa powierzono Okręgowej Dyrekcji Lasów Państwowych w Poznaniu, która w swoim programie realizacyjnym uwzględniła rozpoczęcie hodowli zagrodowej żubra.

Plan powiódł się w całości. Zagroda żubrów powstała na przyległych terenach Nadleśnictwa Taczanów i jest czynna od 1977 roku dziś. Dotychczas przyszło na świat w gołuchowskiej zagrodzie około 70 żubrząt. Hodowlę w Gołuchowie zapoczątkował słynny byk Plantor. Żubr ten stanowi teraz okaz muzealny w Ośrodku Kultury Leśnej w Gołuchowie, bo tak oficjalnie od 1976 roku nazywa się ta jednostka organizacyjna Lasów Państwowych.

Słowa kluczowe: żubr, Ośrodek Kultury Leśnej, Gołuchów

BISON IN FOREST CULTURE CENTRE IN GOŁUCHÓW

Summary

In 1975, after many years of making efforts by the Polish foresters, the preparations concerning the opening of Forestry Museum in Gołuchów finally started. The proposal submitted by Gołuchów was accepted by the Ministry of Forestry, that had taken into consideration the support of the local authorities and society. The organization of the Forestry Museum was entrusted to the regional Directorate of State Forests in Poznań, that took the commencement of closed breeding station of bison (*Bison bonasus* L.) into its organizational plan.

The plan was fully successful. The closed breeding station came into being in the area close to the Forest Inspectorate Taczanów in 1977 and it is still operating. So far there has been born about 70 bison's calves in the closed breeding station in Gołuchów. The beginning of the station is connected with the famous bison – the bull called Plantor. This particular bison is now a museum exhibit in Gołuchów, or – more precisely – in Forest Culture Centre, because it is the official name of this organizational unit since 1976.

Key words: bison, Forest Culture Centre, Gołuchów